

ANALISIS STRUKTURAL-SEMIOTIK ROMAN *LA PLACE DE L'ÉTOILE* KARYA PATRICK MODIANO

SKRIPSI

Diajukan Kepada Fakultas Bahasa Dan Seni
Universitas Negeri Yogyakarta
untuk Memenuhi Sebagian Persyaratan
guna Memperoleh Gelar
Sarjana Pendidikan

Oleh
Eva Sarlina
NIM 10204241002

**JURUSAN PENDIDIKAN BAHASA PRANCIS
FAKULTAS BAHASA DAN SENI
UNIVERSITAS NEGERI YOGYAKARTA
OKTOBER 2014**

KEMENTERIAN PENDIDIKAN DAN KEBUDAYAAN
UNIVERSITAS NEGERI YOGYAKARTA
FAKULTAS BAHASA DAN SENI

Alamat: Karangmalang, Yogyakarta 55281 ☎ (0274) 550843, 548207 Fax. (0274) 548207
<http://www.fbs.uny.ac.id//>

**SURAT KETERANGAN PERSETUJUAN
UJIAN TUGAS AKHIR**

FRM/FBS/18-01
10 Jan 2011

Yang bertanda tangan di bawah ini:

Nama : Dra. Indraningsih, M.Hum.

NIP. : 19631129 198901 2 001

sebagai pembimbing I,

menerangkan bahwa Tugas Akhir mahasiswa:

Nama : Eva Sarlina

NIM : 10204241002

Judul TA : **Analisis Struktural-Semiotik Roman *La Place De L'Étoile* Karya
Patrick Modiano**

sudah layak untuk diujikan di depan Dewan Penguji.

Demikian surat keterangan ini dibuat, untuk digunakan sebagaimana mestinya.

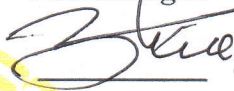

Yogyakarta, 15 September 2014
Pembimbing,

Dra. Indraningsih, M.Hum.
NIP. 19631129 198901 2 001

PENGESAHAN

Skripsi yang berjudul **Analisis Struktural-Semiotik Roman *La Place de L'Étoile* Karya Patrick Modiano** ini telah dipertahankan di depan Dewan Penguji pada 26 September 2014 dan dinyatakan lulus.

DEWAN PENGUJI

Nama	Jabatan	Tandatangan	Tanggal
Dra. Alice Armini, M.Hum.	Ketua Penguji		09/10/2014
Dra. Siti Sumiyati	Sekretaris Penguji		01/10/2014
Dian Swandayani, S.S., M.Hum.	Penguji I		01/10/2014
Dra. Indraningsih, M.Hum.	Penguji II		01/10/2014

Yogyakarta, 09 Oktober 2014

Fakultas Bahasa dan Seni

Universitas Negeri Yogyakarta

Dekan,

Prof. Dr. Zamzani, M.Pd.

NIP 19550505 198011 1 001

PERNYATAAN

Yang bertanda tangan di bawah ini :

Nama : **Eva Sarlina**

NIM : 10204241002

Program Studi : Pendidikan Bahasa Prancis

Fakultas : Bahasa dan Seni Universitas Negeri Yogyakarta

menyatakan bahwa karya ilmiah ini adalah hasil pekerjaan saya sendiri. Sepanjang pengetahuan saya, karya ilmiah ini tidak berisi materi yang ditulis oleh orang lain, kecuali bagian-bagian tertentu yang saya ambil sebagai acuan dengan mengikuti tata cara dan etika penulisan karya ilmiah yang lazim.

Apabila terbukti bahwa pernyataan ini tidak benar, sepenuhnya menjadi tanggung jawab saya.

Yogyakarta,.... September
2014
Penulis,

Eva Sarlina
NIM. 10204241002

MOTTO

“Mereka itu bersegera dalam kebaikan-kebaikan, dan merekalah orang-orang yang lebih dahulu memperolehnya” QS. Al-Mu’minun: 61

“(Ingatlah) ketika pemuda-pemuda itu berlindung ke dalam gua lalu mereka berdoa “Ya Tuhan kami. Berikanlah rahmat kepada kami dari sisiMu dan sempurnakanlah petunjuk yang lurus bagi kami dalam urusan kami” QS. Al Kahf: 10

Doa pengawalan penulisan kewajiban ini “Allahumma yassir, wa la tu’assir”, “Allahumma laa sahla illa ma ja’altahu sahla”

“Innallaha ma’ana”, “Sesungguhnya Allah bersama kami”

PERSEMBAHAN

Karya ini aku persembahkan kepada :

- ♥ Babe dan Umi tercinta, yang memberi dan mengajarkan banyak hal tak ternilai dalam hidup saya, syukron katsir wa jazakumullah Babe Umi.
- ♥ Dua bidadari kecil ku yang mewarnai hidup dan menuntutku menjadi lebih dewasa lagi, dek Erni Sarlina Putri dan dek Enica Sarlina Pratiwi.
- ♥ Keluarga besar yang membersamai kebaikan dunia dan akhirat, uhibbukum fillah.
- ♥ Nda sholih yang membagikan kekuatan lewat pengalamannya.
- ♥ Ukhtiina sholihah di Rumah Cahaya Asma Amanina angkatan 4, dan para assatidz yang menumbuhkan nilai hidup yang teramat istimewa melebihi dunia dan seisinya.
- ♥ Sobat-sobat kelas yang membersamai selama mengemis ilmu di Universitas Negeri Yogyakarta, terimakasih Sanggar, Ari, fari, Yuan, Farida, Adelia, Nurul, Afi, Resti, Iva, Mas Yudi, Bangkit, Hamdan, Dama, Dora, Isna, Hesti, dll.
- ♥ Ukhtiina di kontrakan baru, dan ukhtiina kontrakan Khodijah.
- ♥ Terimakasih untuk bidadari Udur-Udur, jazakumullah...uhibbukum fillah.

KATA PENGANTAR

Puji syukur kehadiran Allah Swt, berkat rahmat dan hidayahnya penyusun dapat menyelesaikan Tugas Akhir Skripsi dengan baik dan lancar. Selama menyusun Tugas Akhir ini penulis mendapatkan banyak pengalaman yang luar biasa di dunia pendidikan khususnya di bidang sastra. Penyusun menyadari sepenuhnya bahwa bimbingan dari berbagai pihak secara langsung maupun tidak langsung, sangat membantu penyelesaian Tugas Akhir Skripsi ini. Pada kesempatan ini penulis ingin mengucapkan terimakasih kepada semua pihak yang telah membantu baik material maupun spiritual sehingga memperlancar penyelesaian karya ilmiah ini terutama kepada:

1. Allah SWT yang telah memberikan petunjuk, kekuatan dan kemudahan sehingga penyusun mampu menyelesaikan Skripsi ini dengan baik dan lancar.
2. Segenap pihak Universitas Negeri Yogyakarta termasuk Jurusan Pendidikan Bahasa Prancis yang telah memberikan kesempatan dan pengarahan pada penyusunan Tugas Akhir Skripsi ini.
3. Bapak, ibu dan keluarga tercinta atas doa restu dan dukungannya baik material maupun spiritual.
4. Ibu Dra. Indraningsih, M.Hum. selaku dosen pembimbing yang dengan sabar telah membimbing penulisan Tugas Akhir ini.
5. Semua pihak yang telah membantu selama penyusunan Tugas Akhir ini.

Penyusun menyadari bahwa dalam Tugas Akhir Skripsi ini belum sempurna dan masih memiliki kekurangan sehingga penyusun sangat mengharapkan masukan berupa kritik dan saran yang membangun demi kesempurnaan Tugas Akhir Skripsi ini.

Yogyakarta,.... September
2014
Penulis,

Eva Sarlina
NIM. 10204241002

DAFTAR ISI

HALAMAN JUDUL	i
HALAMAN PERSETUJUAN	ii
HALAMAN PENGESAHAN	iii
HALAM PERNYATAAN	iv
MOTTO	v
PERSEMBAHAN.....	vi
KATA PENGANTAR.....	vii
DAFTAR ISI.....	viii
DAFTAR GAMBAR.....	xii
DAFTAR TABEL	xiii
DAFTAR LAMPIRAN	xiv
ABSTRAK	xv
EXTRAIT	xvi
BAB I PENDAHULUAN.....	1
A. Latar Belakang	1
B. Identifikasi Masalah	5
C. Pembatasan Masalah	5
D. Rumusan Masalah	6
E. Tujuan Penelitian	7
F. Manfaat Penelitian	7
BAB II KAJIAN TEORI	8

A. Roman sebagai Karya Sastra.....	8
B. Analisis Struktural.....	8
1. Alur	9
2. Penokohan.....	15
3. Latar	16
a. Latar Tempat	17
b. Latar Waktu.....	17
c. Latar Sosial.....	18
4. Tema.....	18
C. Keterkaitan Antarunsur Intrinsik	19
D. Analisis Semiotik	20
1. Ikon	21
2. Indeks	23
3. Simbol	24
BAB III METODE PENELITIAN	25
A. Jenis Penelitian.....	25
B. Teknik Pengumpulan Data.....	25
1. Pengadaan Data.....	25
2. Inferensi.....	27
C. Teknik Analisis Data.....	27
1. Penyajian Data	27
2. Teknik Analisis Data.....	27
D. Instrumen Penelitian.....	28
E. Validitas dan Reliabilitas	28
BAB IV ANALISIS UNSUR-UNSUR INTRINSIK DAN SISTEM TANDA DALAM ROMAN <i>LA PLACE DE L'ÉTOILE</i> KARYA PATRICK MODIANO	29
A. Analisis Unsur-Unsur Intrinsik Roman.....	29
1. Alur Roman <i>La Place de L'Étoile</i> Karya Patrick Modiano	29

2. Penokohan.....	43
a. Raphaël Schlemilovitch	43
b. Charles Lévy-Vendôme	47
c. Rebecca	49
d. Jean-François Des Essarts	50
3. Latar	52
a. Latar Tempat	52
b. Latar Waktu.....	53
c. Latar Sosial.....	55
4. Tema.....	57
a. Tema Mayor	57
b. Tema Minor.....	58
B. Keterkaitan Antarunsur Intrinsik	59
C. Wujud Hubungan Antara Tanda dan Acuannya yang Berupa Ikon, Indeks, dan Simbol dalam Roman <i>La Place de L'Étoile</i> Karya Patrick Modiano	60
1. Wujud Tanda Kebahasaan.....	60
2. Makna Cerita yang Terkandung dalam Roman <i>La Place de L'Étoile</i> Karyo Patrick Modiano melalui Penggunaan Tanda dan Acuannya yang Berupa Ikon, Indeks, dan Simbol	79
BAB V PENUTUP	82
A. Simpulan.....	82
1. Wujud Unsur-Unsur Intrinsik Berupa Alur, Penokohan, Latar, dan Tema Roman <i>La Place de L'Étoile</i> Karya Patrick Modiano.....	82
2. Keterkaitan Antar Unsur-Unsur Intrinsik Berupa Alur, Penokohan, Latar, dan Tema Roman <i>La Place de L'Étoile</i> Karya Patrick Modiano....	82
3. Wujud Hubungan Antara Tanda dan Acuannya yang Berupa Ikon, Indeks, dan Simbol yang Terkandung dalam Roman <i>La Place de</i> <i>L'Étoile</i> Karya Patrick Modiano.....	83
B. Implikasi.....	84
C. Saran.....	84

DARTAR PUSTAKA	86
-----------------------------	-----------

LAMPIRAN

Le Résumé du Mémoire : L'Analyse Structurale Sémiotique du Roman <i>La Place De L'Étoile</i> du Patrick Modiano	89
Sekuen roman <i>La Place De L'étoile</i> karya Patrick Modiano.....	102

DAFTAR GAMBAR

Gambar 1	14
Gambar 2	42
Gambar 3	61
Gambar 4	93
Gambar 4	96

DAFTAR TABEL

Tabel 1.....	12
Tabel 2.....	31

DAFTAR LAMPIRAN

Lampiran 1Résumé	89
Lampiran 2 Sekuen Roman.....	102

ANALISIS STRUKTURAL SEMIOTIK ROMAN *LA PLACE DE L'ÉTOILE* KARYA PATRICK MODIANO

Oleh Eva Sarlina
NIM 10204241002

ABSTRAK

Penelitian ini bertujuan untuk: (1) mendeskripsikan wujud unsur-unsur intrinsik roman yang berupa alur, penokohan, latar, tema, (2) mendeskripsikan hubungan keterkaitan antarunsur intrinsik, dan (3) mendeskripsikan wujud hubungan antara tanda dan acuannya, berupa ikon, indeks, dan simbol yang terdapat dalam roman *La Place De L'étoile* karya Patrick Modiano.

Subjek penelitian ini adalah roman *La Place De L'étoile* karya Patrick Modiano yang diterbitkan oleh Gallimard pada tahun 1968. Objek penelitian yang dikaji adalah: (1) wujud unsur-unsur intrinsik roman yang berupa alur, penokohan, latar, tema, (2) mendeskripsikan hubungan keterkaitan antarunsur intrinsik, dan (3) mendeskripsikan wujud hubungan antara tanda dan acuannya, berupa ikon, indeks, dan simbol yang terdapat dalam roman *La Place De L'étoile* karya Patrick Modiano. Metode penelitian yang digunakan adalah metode deskriptif-kualitatif dengan pendekatan teknik analisis konten. Validitas dan reliabilitas data diperoleh dengan teknik pembacaan dan penafsiran teks roman *La Place De L'étoile* karya Patrick Modiano dan didukung dengan teknik *expert judgement*.

Hasil penelitian ini menunjukkan bahwa: (1) roman *La Place De L'étoile* memiliki alur progresif dengan lima tahapan penceritaan, yaitu *situation initial*, *l'action de déclenche*, *l'action se développe*, *l'action se dénoue*, dan *situation finale*. Cerita berakhir dengan *fin suite possible*. Tokoh utama dalam roman ini adalah Raphaël Schlemilovitch, sedangkan tokoh-tokoh tambahan dalam roman ini adalah Lévy-Vendôme, Rebecca, dan Des Essart. Cerita ini mengambil latar tempat dominan di Prancis, kemudian di Israel, (2) unsur-unsur intrinsik tersebut saling berkaitan dalam membangun keutuhan cerita yang diikat oleh tema. Tema yang mendasari cerita dalam roman ini adalah perjuangan Schlemilovitch untuk melawan ketidakadilan yang diterima oleh kaum Yahudi dari golongan atas Prancis dan juga dari tentara S.S. ataupun kependudukan Nazi Jerman, (3) wujud antara tanda dan acuannya terlihat pada ikon (ikon topologis, ikon diagram, ikon metafora), indeks, dan simbol. Makna yang terkandung dalam roman *La Place De L'étoile* ini adalah bahwa orang yang mengalami kondisi tertekan (kekacauan pikiran) dan penjajahan dapat membuatnya mengigau dan berhalusinasi.

L'Analyse Structurale Sémiotique du Roman *La Place De L'Étoile* de Patrick Modiano

**Par: Eva Sarlina
10204241002**

EXTRAIT

Cette recherche a pour but : (1) de décrire les éléments intrinsèques du roman *La Place De L'Étoile* de Patrick Modiano, (2) de décrire la relation entre ces éléments forment une unité textuelle, (3) de trouver la relation entre les signes et les références comme l'icône, l'indice, et le symbole et de révéler le sens de l'histoire du roman *La Place De L'Étoile*.

Le sujet de la recherche est le roman *La Place De L'Étoile* de Patrick Modiano publié par Gallimard en 1968. Quant aux objets, ce sont (1) les éléments intrinsèques du roman comme l'intrigue, les personnages, les lieux, et le thème, (2) la relation entre ces éléments forme l'unité textuelle, (3) les signes et les références, et le sens de l'histoire de ce roman par l'utilisation des signes et des références comme l'icône, l'indice, et le symbole. La méthode utilisée est la méthode descriptive-qualitative avec la technique d'analyse du contenu. La validité se fonde sur validité sémantique, alors que la crédibilité est examinée par la lecture et par l'interprétation du texte de ce roman, et fondée sur la fidélité à base du jugement d'expert.

Le résultat de cette recherche montre que (1) le roman *La Place De L'Étoile* de Patrick Modiano a une intrigue progressive et aussi régressive. Ce roman se termine par la fin suite possible. Le personnage principal de ce roman est Raphaël Schlemilovitch, tandis que les personnages supplémentaires sont Charles Lévy-Vendôme, Rebecca, et Jean-François Des Essarts. L'histoire se déroule à Paris en particulier, et puis en Israël, (2) Ces éléments intrinsèques s'enchaînent pour former une l'unité textuelle liée par le thème, alors que le thème général de cette histoire est l'effort de Schlemilovitch pour obtenir la justice et la liberté pour les juifs français, (3) la relation entre les signes et les références est montrée par l'icône (l'icône image, l'icône métaphore, l'icône diagramme), l'indice, et le symbol. On peut conclure que le sens du roman d'après l'analyse sémiotique, c'est qu'un personnage qui est maltraité et dépressé peut avoir une mauvaise halusination, comme Raphaël Schlemilovitch.